

deze slag na een gelukkige echtverbintenis van 46 jaren wel heel zwaar moet treffen.

Danica Deutsch, ook hier te lande een goede bekende uit haar publicaties over de Individualpsychologie, vierde op 14 oktober j.l. haar 70ste verjaardag met een diner in de Academie van Wetenschappen in New York. Zij behoort met Sofie Lazarsfeld en Raissa Adler tot de „grand young old ladies” van de I.P. De Redactie van dit blad sluit zich namens de Nederlandse Werkgemeenschap graag aan bij de aan haar gerichte gelukwensen.

Uit de werkgemeenschap

Er loopt thans een derde-jaarscursus over Groepstherapie onder leiding van de heer Van Asperen, waaraan 19 mensen deelnemen. Deze groep komt nog drie maal bijeen. Hierna begint een nieuwe serie van zes lessen voor derde-jaars, onder leiding van één van de andere docenten.

Op donderdagmiddag 9 februari zal een excursie worden gehouden naar de Martha-stichting te Alphen a/d Rijn, Raadhuisstraat 44. Om 2 uur wordt aldaar eerst een inleiding gehouden over het werk in deze inrichting, waar 400 voogdijkinderen worden verzorgd, daarna wordt een rondleiding gehouden door het gebouw; en dan zal er gelegenheid zijn tot vragen stellen of discussie. Men kan zich tot 5 februari opgeven voor deze excursie bij het secretariaat van de Werkgemeenschap.

Als nieuwe leden werden tot de Werkgemeenschap toegelaten:

Mevrouw C. M. J. Bloemendaal-Bijl uit Bloemendaal

Mejuffrouw C. L. Huiberts uit Arnhem

Mevrouw L. Lamberts-Bendien uit Heemstede

de Heer J. H. van Doorne uit Utrecht

de Heer T. Seelmann von Eggebert uit Schoonhoven

de Heer J. van der Hee uit Amsterdam.

Wij heten hen allen welkom in onze kring!

IP

Mededelingenblad

van de

Nederlandse Werkgemeenschap
voor Individualpsychologie

10de Jaargang
januari 1961

REDACTIE:

J. A. Delhez, Oosterbeek
J. Vinkenburg, Bitlhoven
Mevr. mr. N. C. E. v. d. Bergh-Marcus, Ams

REDACTIESECRETARIAAT:

van Eeghenstraat 106, Amsterdam — tel. 72 61 02

Herstel

In het bericht „de nieuwe verenigingsvorm” in het vorige nummer, zijn enige drukfouten geslopen. Hier volgen dus nog eenmaal de namen van W.K. en Bestuur.

De Wetenschappelijke Commissie bestaat uit:

de heer G. H. van Asperen, voorzitter

J. A. Delhez, arts

Mevr. S. E. van Emde

Dr. P. H. Ronge

Drs. H. W. von Sassen

de heer J. Vinkenburg

mevr. B. F. van Walsem-Kaplan

mevr. G. J. Winter-de Graaff.

Het Bestuur bestaat uit:

de heer G. H. van Asperen, alg. voorzitter

de heer J. Vinkenburg, tweede voorzitter

de heer H. W. de Ridder, secretaris,

Okeghemstraat 24-II, telefoon 799214

mevr. C. Breas, penningmeesteres

mevr. A. van Beest-Cocural, waarnemend penningmeesteres,

Wessel Gansfortstraat 21

mevr. Mr. N. Chr. E. v. d. Bergh-Marcus, redactie-secretaresse

mej. L. C. van Dijk, bibliothecaresse

mevr. D. v. d. Nieuwenhuizen-Mettivier Meyer, cursus-leidster.

Adresveranderingen

mevr. Heyligers-van der Sijp woont thans:
Edeseweg 94, Harskamp (gem. Ede)

de heer P. Mantz verhuisde naar het Oude en Nieuwe Gasthuis
te Delft.

mej. G. M. Seffinga, nu: „De Hoge Dreuvik”, Bergweg, Hil-
versum.

Uit de Voordracht van de heer Camaer op 19 december 1959.

Alfred Adler en de groei van de IPS tot 1914

De bedoeling van spreker is deze ontwikkeling te schetsen in nauw
verband met de entourage en het leven van Adler.

Adler werd 7 februari 1870 geboren uit Joodse ouders. Hij maakte
als kind verschillende ernstige ziekten door, wat volgens zijn
eigen zeggen grote invloed op zijn ontwikkeling en beroepskeuze
heeft gehad. In 1895 werd hij arts, vestigde zich eerst als oogarts,
later als huisarts.

Hij huwde een te Wenen studerende russische, die sterk commu-
nistisch en dientengevolge revolutionnair geïënteerd was. Hijzelf
was soc.-democraat en verwachtte meer van een evolutionnaire
ontwikkeling van de samenleving.

In zijn bezigheid als oogarts viel het hem op, dat zovele van zijn
patiënten met oogafwijkingen juist beroepen hadden gekozen,
waarbij de oogfunctie een belangrijke rol speelde en tevens dat
deze personen soms tot opvallend hoge prestaties juist op dit ge-
bied waren gekomen. Ook in zijn latere huisartsenpraktijk deed
hij soortgelijke ervaringen op.

In 1898 verschijnt zijn eerste werkje: „Gesundheitsbuch für das
Schneidergewerbe”. Hier wijst hij er reeds op, dat men de mens
niet geïsoleerd kan beschouwen, maar steeds in nauw verband
met zijn milieu moet bezien.

In 1899 of 1900 komt Adler in contact met Freud. Hij woonde
toen een voordracht van deze laatste bij, waarin Freud heftig
werd aangevallen, zodat hij midden in de discussie woedend de
vergadering verliet. Adler heeft toen in een artikel in een tijds-
chrift een lans voor Freud gebroken, naar aanleiding waarvan
hij van Freud een briefkaart met een uitnodiging tot nadere
kennismaking ontving. De hieruit ontstane vriendschappelijke
verhouding leidde ertoe, dat Adler in 1902 een uitnodiging van

Leden: G. H. van Asperen, Nederland; Mevr. Vera Mahle
Aviv; Paul Rom, Londen; Dr. H. Schaffer, Parijs. Ook we-
sloten Dr. Ronge uit Utrecht en Dr. Karl Nowotni uit Wenen.
Ereleden van onze internationale organisatie te benoemen
grijpen de gelegenheid aan om Dr. Ronge van deze plaats naar
de redactie van harte te feliciteren met deze welverdiende
volle onderscheiding.

Personalia

In Memoriam Dr. M. A. Spaander-Duyvis.

Zaterdag 24 december 1960 overleed, 74 jaar oud, onze me-
Spaander-Duyvis te Amersfoort. Zij was één der vroegste
lingen van Adler, samen met mevrouw Schoo. Toen ik haar
1928 leerde kennen, was zij reeds herhaaldelijk in Wenen
cursussen bij Adler geweest en was, zowel met Adler zelf, als
verschillende van zijn Weense leerlingen, speciaal met Ida
bevriend geraakt. Aan haar bewondering voor haar leerme-
gaf zij uitdrukking door de oprichting uit eigen middelen van
Adlerhuis, een oude patriciërswooning aan één van de sch-
achtige grachtjes van Amersfoort. Zij installeerde daar een b-
voor opvoedingsmoeilijkheden, waarin ook werk- en speelpl-
voor haar beschermelingen aanwezig waren. Aan alle werk-
heden van onze werkgemeenschap heeft zij steeds vol er-
siasme deelgenomen en zij was geruime tijd een gewaard-
docente aan onze cursus. De laatste jaren echter trad zij n-
op de voorgrond. Zij behield tot het einde haar vriendelijke
telijke natuur, waardoor zij voor velen een lieve vriendin
geworden. Het jongste congres in Wenen heeft zij nog r-
meemaken.

Met haar is weer één van de „oude garde” ons ontvallen. Wij
len haar in dankbare herinnering houden. Bij de uitvaart, op
29 december onder grote belangstelling plaats vond, heeft
werkgemeenschap door een bloemstuk uitdrukking aan onze
voelens gegeven.

P. H. R.

Kort voor het verschijnen van dit blad bereikte ons het be-
dat mevrouw L. Delhez-de Neve na een lang ziekbed overleed.
Onze gevoelens van sympathie gaan uit naar dokter Delhez,

Uit de newsletter

Uit de Newsletter vermelden wij, dat van Oliver Brachfeld een verslag is uitgekomen van zijn voordracht: *Changes and Resistance to Changes in the Field of Human Relations*. (Veranderingen en de weerstand daartegen op het gebied der tussenmenselijke verhoudingen), welke voordracht hij op de Internationale Conferentie in Nederland in 1956 heeft gehouden. (Uitg. Paul Brand N.V. Hilversum). Hij hield deze voordracht in tegenwoordigheid van Koningin Juliana en onder voorzitterschap van Prins Bernhard. Hij besprak de waarde, die Adler had gehad voor de sociologie door zijn studie van deze tussen-menselijke verhoudingen. Deze eenvoudige maar geniale man wordt te zelden genoemd, maar Brachfeld voelt zich verplicht hem te herdenken, al is dat in Nederland niet zo nodig, omdat hier één van de actiefste scholen voor Adlers psychologie bloeit, dank zij zijn oude vriend Dr. Ronge en ook dank zij Prof. Carp en vele anderen. De lezing maakte zoveel indruk op Prins Bernhard, dat hij de volgende dag in de congreszaal verscheen met het boek van Hertha Orgler over Adler; hij liet het aan iedereen zien, en vroeg aan Prof. Brachfeld of het niet te moeilijk was voor een leek.

Over het Internationale Congres van 1960 in Wenen deelt de Newsletter het volgende mee: Men is van plan om de lezingen, die daar gehouden zijn, allemaal samen als één boek uit te geven. In de meeste gevallen was er helaas te weinig tijd voor discussies in de bijeenkomsten, en hieruit zal lering worden getrokken voor het congres, dat in 1963 waarschijnlijk in Parijs zal worden gehouden. De Voorzitster, Alexandra Adler, zei te geloven, dat tegen het Congres van 1966 het reisgeld naar de Verenigde Staten zo laag zal zijn geworden, dat alle Europese leden dan in staat zullen zijn naar New York te komen. Verder hoopt men in staat te zijn vóór het Congres in Parijs eerst nog een Internationale Zomercursus te organiseren, misschien in Zwitserland, opdat men opnieuw die vriendschappelijke sfeer kan beleven van vier jaar geleden op de Pietersberg in Nederland.

De Internationale Council (Bestuursraad) werd teruggebracht tot negen leden, en door de Vergadering van Afgevaardigden werden de volgende vooraanstaande personen daarin gekozen: Voorzitster: Dr. Alexandra Adler, New York; Vice-Voorzitters: Dr. R. Dreikurs, Chicago en Prof. Oskar Spiel, Wenen; Secretaris: Dr. V. Louis, Zürich; Penningmeesteres: Mevr. A. Reiser, Zürich;

Freud aanvaardde om toe te treden tot een discussie-kring, waartoe in de nieuwe ideeën betreffende de neurosen behandeld zouden worden. De kring was aanvankelijk slechts zeer klein. Stekel, Kahane en Reiter behoorden ertoe. Deze kring is als het eerste begin der psychoanalytische beweging te beschouwen. In deze samenkomsten was Adler een heel belangrijke figuur, zoals door Freud herhaaldelijk is toegegeven. Adler hield in dit gezelschap de eerste voordracht: „Over de leugen” en wat later een over SCHOPENAUER, over wiens denkbeelden Adler overigens wel wat oppervlakkig oordeelde.

In zijn werkzaamheden bleek Adler vooral geïnteresseerd in de bestudering der uitwerkingen van organische defecten en in paedagogische problemen.

In 1904 schreef hij „Der Arzt als Erzieher”, waarin hij er o.a. op wijst, dat de aanleg van groot belang voor de menselijke ontwikkeling is. „Alles was wir in einem Menschen erblicken ist nicht anderes als Anlagen und der Art, wie sich diese Anlagen der Aussenwelt gegenüber geltend machen. Schwächliche und kränkliche Kinder verlieren leicht das Vertrauen in die eigene Kraft. Aehnliches findet man bei verzärtelten Kindern.”

Reeds in dat zelfde jaar (1904) drukt hij tegenover Freud zijn twijfel uit of hun verschil in opvatting een verdere samenwerking niet in de weg zou kunnen staan. Freud haalt hem echter over om de samenwerking niet te verbreken. Ondanks deze verschillen constateert men niettemin, dat Adler in sterke mate Freud's invloed heeft ondergaan, wat o.a. in de door hem gebruikte terminologie duidelijk tot uiting komt. Opgemerkt dient echter te worden, dat Adler aan deze termen een eigen achtergrond geeft en de erdoor uitgedrukte begrippen dus in menig opzicht van Freud afwijken. Uit alles komt naar voren, dat Adler een meer paedagogische en geesteswetenschappelijke instelling heeft dan Freud.

Zo wordt het drift-begrip concreter opgevat en met de orgaanfunctie gelijkgesteld (hoor-, zie-, tast- en ook sexuele drift). De driften krijgen meer de betekenis van vermogens en niet van plaatselijke energieën, terwijl de sexuele drift er één is onder vele. Daarbij is Adler inplaats van op oorzaken, veel meer gericht op doelstellingen. Voor Freud ligt het geheim in de bijzondere gang der driftontwikkeling, bij Adler is de bijzondere doelgerichtheid van het individu het beslissende. Dit doel is in laatste instantie de AANPASSING aan de buitenwereld en daarin ziet hij niet het nastreven van een te betreuren compromis, maar de primaire aan-

geboren doelstelling van ieder levend wezen. Aanpassing geeft ook pas een zin en richting aan de compensatie.

In deze tijd spreekt hij ook al van „gemeenschapsgevoel”, een inzet, die pas mogelijk wordt wanneer aan de meest primaire levensbehoeften voldaan is.

In 1907 verschijnt zijn werk „Studie über Minderwertigkeit von Organen”. Terwijl eerder de ziekte vooral werd gezien als een samenstel van symptomen, ziet hij haar als uitvloeisel van een functionele orgaanminderwaardigheid, waarbij pogingen tot compensatie en overcompensatie een grote rol vervullen. Niet ziekten maar orgaanminderwaardigheden worden overgeërfd. Daarbij gaat minderwaardigheid van een orgaan gepaard met een overeenkomstige minderwaardigheid van het bij dit orgaan behorende deel van het zenuwstelsel. Elk orgaan heeft zijn eigen drift en streeft naar zijn eigen vorm van lust (invloed van Freud). Al deze orgaandriften zullen dienen samen te werken, waarbij verschillen in aanleg een rol moeten spelen.

Omdat daarenboven voor ieder mensenkind het milieu anders dan van anderen is, zal ieder individu tot een alleen hem eigen vorm van aanpassing moeten komen.

Intussen had de Psychoanalytische vereniging een internationaal karakter verkregen, wat op het 1e congres in Salzburg tot uitdrukking kwam (1908). Jung had hier de leiding. Adler bracht er zijn „Der Aggressionstrieb in Leben und in der Neurose”, welke voordracht Freud hevig ontstemde, daar hij de vereniging meer en meer aan zijn opvattingen gebonden wenste te zien, terwijl Adler steeds voor een grote vrijheid der deelnemers gepleit had. Op het 2e congres te Neurenberg betoogt Adler o.a. dat bij de neuroticus perverse strevingen uit het bewustzijn verdrongen zijn en dat deze strevingen de bron der neurose vormen. Zo kunnen bijv. sadistische en masochistische strevingen in het onbewuste aanwezig zijn, die het normale liefdeleven vervormen.

Als definitie van de drift geeft hij „de som der elementaire functies der betreffende organen”. Uitoefening dezer functies geeft lust, maar deze lust kan alleen door aanpassing aan de eisen der buitenwereld tot stand komen. Omdat het individu dus voor deze lust a.h.w. strijden moet, treedt de „agressiedrift” in functie. Deze laatste behoort dus niet bij een bepaald orgaan, maar tot een overkoepelend psychisch veld. Bestaan er hinderlijke orgaanminderwaardigheden dan wordt er een grotere tegenstand ondervonden en treedt er een versterkte mate van agressie op.

In een wat later gehouden voordracht heeft Adler het over

met alles, wat hij meegekregen heeft; hier is hij aan vast gehecht. Nu gaat het er om dit verstarde ik, dat gekoppeld is aan zijn lot, te doorbreken en met zichzelf in contact te doen treden. Door versterking van het ik ontstaat een dynamisch middelpunt.

Wij hebben thans in de geneeskunde chemische stoffen tot onze beschikking gekregen, die dit proces kunnen versnellen. De belemmering van het ik valt weg, het komt tot bevrijding. Dit is een openbaring, een extatische belevenis. In deze toestand moet de mens-tot-mens benadering door de therapeut meebeleefd worden. Het ik wordt door dit loswoelen overstroomd door sterke emoties, zowel stormachtige als zeer subtiele. Een patiënt zei: 't is net of ik voor het eerst weer leef; dood en koud was ik, nu leef ik. De patiënt moet nu in zijn eigen wereld binnenduiken en krijgt hierdoor nieuwe perspectieven. Noodzaak voor alles is: een menselijk klankbord.

De therapeut moet grote ervaring hebben, om een juist rapport te kunnen maken, en de juiste dosering aan de patiënt te kunnen geven, waardoor het mogelijk wordt dit oude materiaal op de goede wijze te verwerken, op zijn plaats te zetten en de juiste duiding te geven. Dan verruimt zich de wereld van de patiënt en is het leven niet meer uitzichtloos.

Sinds één jaar werkt Dr. Arendsen Hein met de toediening van deze chemische stof. Zo'n kuur is zeer vermoeiend, de roes duurt ongeveer een halve dag. De stof heeft een lange aanlooptijd nodig voor het proces begint en kan één maal per week gedurende enkele maanden gegeven worden.

Wij kregen ter illustratie nog enkele verrassende belevnissen van een paar patiënten te horen.

Dr. Arendsen Hein eindigde zijn lezing met: dit alles heeft mij het vertrouwen gegeven, dat de meest dichtgeslagen mens bevrijd kan worden. Maar de eerste voorwaarde blijft: het menselijk klankbord.

Mw. Ubbens.

Een fout erkennen is geen schande. Het bewijst, dat je vandaag verstandiger bent, dan je gisteren was.

voortdurend prikkelt, of degenen, die al uit zichzelf steeds in bed blijven liggen, of voortdurend ruzie maken.

De neurose-kliniek moet aan verschillende voorwaarden voldoen, o.a. individuele therapie, groepstherapie en arbeidstherapie toepassen.

Een gesprek tussen arts en patiënt kan aan de laatste gelegenheid bieden tot het openen van een debat, of tot filosoferen, of disputeren. Dit kan voor de therapie belemmerend werken. Dan wordt zo'n patiënt dus overgeschakeld naar de groep. De groep kan n.l. begrip bijbrengen, kan het gestoorde contact van de patiënt met zich zelf herstellen. De groep leert hem „patiënt te worden”. Zou hij toch trachten een debat te ontketenen, dan ontmaskert de groep hem. Het belangrijke hiervan is, dat er verband ontstaat in en met de groep. De patiënt hoort ergens bij; en de eerste stap, het leggen van contact met de medemens, het over de drempel komen, wat allemaal eerst zo moeilijk is, die eerste stap is dan gedaan. Ook is de variatie-mogelijkheid tot identificatie in de groep veel groter. Stimulerende krachten zijn in de groep aanwezig. De groep legt dus een krachtige druk op de patiënt. Tevens heeft de bekenenis in de groep een andere waarde, kan makkelijker tot stand komen, dan tegenover één persoon. Een groep kan krachtig één in behandeling nemen en een onbarmhartige druk uitoefenen. Dit kan een gevaar zijn: de zwakke ik-structuur kan deze aandoeningen soms nog niet aan. Zij vallen dan in het niets. Dit kan aanleiding geven tot zelfmoord of minstens tot weglopen.

In een groep kunnen stuk voor stuk ernstig gestoorde mensen aanwezig zijn, toch zijn zij met elkaar in staat „gezond verstand” op te brengen. Eerst wil de patiënt niet met de realiteit geconfronteerd worden. Het bewustzijn wil vergeten, de realiteit wordt verdrongen. In een harmonische vorm moet de werkelijkheid tot het bewustzijn teruggevoerd worden; het moet als een reiniging ervaren worden.

Het „ik” te versterken, dat is het probleem, waar het om gaat. Adler heeft dit allang geweten en uitgesproken. „Het ik is een creatief principe. Het neemt stelling tegenover vastliggende factoren.” De persoonlijkheid ligt in boeien, is tot stilstand gekomen, geeft geen antwoord meer. Speciaal Adler legt sterk het accent op de Mitmenschlichkeit in de therapie. Dit eist de volledige inzet tot de medemens, geen disqualificatie. De therapeut moet een levend geloof hebben in de mens. Deze gedachte wint steeds meer veld. Het ik zit in een verstarring, in een „ik-zelf” verhouding, toeschouwer en speler tegelijk. Hij beschouwt zich als geworpen,

„psychise assen”, door welke de richting van het handelen wordt bepaald. Het eerst begin van zijn latere begrippen „Levensplan” en „Levensstijl” zijn dus hier (1910) te bespeuren.

Op het congres te Neurenberg was door een kunstgreep gepoogd de invloed van Adler en Stekel te beknotten. Er werd namelijk voorgesteld het centrum der vereniging in Zürich te vestigen en Jung tot permanente voorzitter te benoemen. Om Adler en Stekel, die beide heftig protesteerden, tevreden te stellen, werden deze tot redacteurs van het „Zentralblatt für Psychoanalyse” benoemd, terwijl Adler bovendien als voorzitter der Weense vereniging werd gekozen.

Zols Freud in april daaraanvolgende aan Ferenczi schrijft, bezorgde hij dit voorzitterschap niet aan zijn tegenstander omdat hij dat gaarne deed, maar omdat Adler de enige „persoonlijkheid” in de Weense vereniging was en hij bovendien hoopte, dat deze positie Adler ertoe zou bewegen van verdere afwijkende meningen afstand te doen.

Op dit congres hield Adler een voordracht over „Der psychische Hermaphroditismus im Leben und in der Neurose”. Hij betoogde hierin, dat het kind alle zachte, meegaande strevingen als vrouwelijk, alle aggressieve tendenties als mannelijk gaat duiden, uit welke visie zich dan het „mannelijk protest” gaat ontwikkelen. Zo wordt dus het vrouwelijke tot symbool van het minder- het mannelijke symbool van het meerwaardige. Het sexuele in droom en fantasie moet daarom vaak als „jargon”, als een „modus discendi” (manier om het te leren) worden opgevat. In een spoedig hierop volgende voordracht wijst Adler nog verder de sexualiteit als alleenheerser af, door te betogen, dat men in het centrale zenuwstelsel een vooruitziend, denkend orgaan behoort te zien, dat daarmee de leiding van ons streven in handen neemt. Hij oefent ook overigens felle kritiek op Freuds systeem van begrippen uit, door op de talrijke hulp-begrippen te wijzen, die vaak met elkaar in strijd geraken. Al deze door Freud geschapen begrippen worden door de Psychoanalyse als dogmatische clichés gehanteerd, zonder dat hun een werkelijke inhoud wordt gegeven. Niettemin vertegenwoordigen zij intuïties „deren Grundlagen festzustellen sich immer lohnt”. De „Ich-Triebe” van Freud zouden te beschouwen zijn als „instellingen” van de gehele persoon ten opzichte van de buitenwereld, als een willen-gelden, als een streven naar „boven”.

Op deze in de Weense vereniging gehouden voordrachten volgde een heftige discussie, welke Adler en Stekel ertoe brachten als

voorzitter en vice-voorzitter der vereniging af te treden, hetgeen spoedig door hun algehele uittreding gevolgd werd.

Hierop stichtte Adler met zijn medestanders een vereniging voor „vrije Psychoanalyse”, die in oktober 1911 omgedoopt werd in „Verein für Individualpsychologie”.

In een ander artikel, „Zur Erziehung der Eltern” wijst Adler erop, dat het minderwaardigheidsgevoel niet slechts op de basis van een orgaanminderwaardigheid ontstaat, maar ook door een verkeerde opvoeding kan worden teweeggebracht. Een voor het betreffende kind te autoritaire, te zeer verwennende opvoeding kan een versterkt minderwaardigheidsgevoel tengevolge hebben. Ook de positie van het kind in de kinderrij kan het kind een verhoogd gevoel van onzekerheid geven (assepoester).

Dan verschijnt in 1912 Adler's 2e grote werk; „Ueber den nervösen Charakter. Grundzüge einer vergleichende Individualpsychologie”. Belangrijk is o.a. in dit boek het uitgangspunt dat de neuroticus onder de dwang van een, op een verkeerde mening berustend, fictief einddoel zou staan. In aansluiting daaraan ontwikkelt hij dan zijn begrip van het „persoonlijke-ideaal”, een ideaal dat voor ieder mens weer anders gekleurd is en samen met de levensstijl het karakter bepaalt. Als de formule voor karakter dient hem: belevissen in het objectieve milieu + het arrangement. De objectieve gegevens leiden tot een subjectief oordeel betreffende de eigen waarde en dit waarde-oordeel roept een ideaal op waarin minderwaardigheid in meerderwaardigheid is verkeerd en een beheersing der situatie bereikt wordt. Om het stellen van dit ideale doel te verstevigen worden bepaalde belevingen uitgelokt, gearrangeerd, om het fictieve einddoel des te beter voor ogen te kunnen houden.

Het in 1914 verschenen verzamelwerk „Heilen und Bilden” sluit dan de belangrijkste fase in Adler's ontwikkeling af, wat nog door het uitbreken van de 1e wereldoorlog geaccentueerd wordt. In de door Adler in het laatstgenoemde werk geschreven artikelen worden de in zijn neuroseleer gebruikte begrippen nu ook op de normale mens toegepast. Ook voor de normale bestaat de noodzaak tot compensatie van de algemeen menselijke minderwaardigheid ten opzichte van het aardse leven en ook bij de normale mens treffen wij dus het streven naar een fictief einddoel aan. Tussen normaliteit en neurose bestaat dus geen wezenlijk, doch slechts een graadverschil. Alleen de mens, die zijn onvolkomenheid aanvaardt kan het gemeenschapsgevoel deelachtig worden en zich altruïstisch instellen.

P. H. Ronge.

Nadrukkelijk wees zij erop, dat altijd de duiding als geheel bezien wordt, nooit enkele uitlatingen apart, iets wat ons individualpsychologen allemaal erg goed aansprak.

Wel geeft deze test de toestand van een bepaald ogenblik aan, doet nooit algemene en altijd-geldende uitspraken; van daar, dat men na een therapeutische behandeling iemand na een jaar heel goed nog eens testen kan, en dan duidelijk veranderingen in de aanpak kan constateren. Ik wil op de uitwerking en uitlegging van de verschillende onderdelen van deze test om begrijpelijke redenen niet verder ingaan, maar wel met voldoening constateren, dat Adlers karakterbeschouwing ook weer gesteund wordt door Rorschachs empirische gegevens.

N. v. d. B.-M.

Verslag van de lezing van Mr. G. W. Arendsen Hein op 26 maart 1960 te Utrecht.

De Klinische behandeling van Neurose-Patiënten

Dr. Arendsen Hein begon zijn voordracht met de woorden: Het is geen geestelijke ontrouw aan de Indiv. Psych. geweest, dat ik zo weinig aan deze bijeenkomsten heb deelgenomen. Mijn druk bezette tijd is hier de reden van geweest. In de afgelopen jaren heeft mijn inzicht in de Indiv. Psych. zich zeer zeker verdiept.

Ik wil spreken over de neurose-patiënten in het algemeen en niet over de delinquenten, die een zeer aparte groep vormen.

De bedoeling is de neurose-patiënt zo lang mogelijk in de maatschappij te laten. Alleen als het strikt nodig is, moeten wij overgaan tot een klinische opname.

Welke patiënten komen hiervoor in aanmerking? In de eerste plaats diegenen, die niet meer ambulante te behandelen zijn, die geen contact meer met zichzelf hebben. Verder die patiënten, die erg veel over zichzelf praten en alles nauwkeurig beschrijven. Eén ding ontbreekt hun echter: zij doen niets met hun kennis en blijven ziek. Dan diegenen, die zo vastgekleefd zijn aan de behandeling of aan de therapeut, dat ze er niet meer van los komen; en tenslotte die neurotici, die in een milieu leven, dat hen

over de Rorschach-test

Op onze bijeenkomst op 26 maart 1960 in Utrecht gaf mevrouw Van Vollenhoven een uiteenzetting over de Rorschach-test. Zij begon met eraan te herinneren, dat iedereen wel eens naar de wolken keek en er iets in meende te zien. Wát men erin ziet, hangt veelal van de persoon af, die kijkt, en van dit feit heeft Rorschach gebruik gemaakt voor de psychodiagnostiek. Hij gebruikte voor zijn duidingen geen wolken, maar uitgedrukte inktvlekken. Uit een serie van zestig van deze vlekken, zocht hij er tien uit, die hij door 405 proefpersonen liet duiden. En zo vond hij wetmatigheden, die hij toetste aan andere tests. De methode is dus empirisch gevonden, niet theoretisch gefundeerd. De inktvlekken, die vage vormen hebben, roepen bepaalde associaties op en in iedere duiding zit ook een stuk illusie.

De Rorschach-test wordt tegenwoordig voor allerlei psychologisch onderzoek gebruikt, zowel in de psychiatrische als in de psychotherapeutische praktijk, als ook voor de selectie van personeel en voor beroepskeuze. Het doel van de test is een globale indruk van de mens te krijgen, van de essentie van zijn persoonlijkheid, om zijn prestaties te kunnen voorspellen, voorzover daar gevoels- en wils-factoren in meespelen, die niet meetbaar zijn. Bij een goed Rorschach-protocol moeten de volgende punten naar voren komen:

1. de wijze, waarop situaties en problemen benaderd worden, of men de voorkeur geeft aan vage algemeenheden, ofwel zich in onsamenhangende details verliest; of iemand moedig erop afgaat, of voorzichtig de vormen aftast. Hieruit blijkt al iemands levensstijl.
2. of iemand introvert of extravert is, of iemand b.v. i.p.v. de inktvlekken de uitgespaarde ruimtes ertussen gaat duiden. Dit wijst b.v. op een oppositionele instelling of een kritische geest.

Zo gaf mevrouw Van Vollenhoven nog vele voorbeelden van uitleg, b.v. over iemands creativiteit, over zijn niveau van denken, over zijn stabiliteit, of zijn onzekerheid, en over zijn graad van rijpheid. Al deze eigenschappen kunnen voortvloeien uit iemands mate van moedeloosheid of de compensatie van zijn minderwaardigheidsgevoel, uit zijn geneigdheid tot depressie of agressie.

Gemeenschapsgevoel

Geen enkele van de psychologen van de laatste halve eeuw heeft zoveel bijgedragen voor de opvoeding als Alfred Adler. Hij werd geboren in Wenen in 1870 en stierf in 1937 in Edinburg in Schotland. Hij behoorde tot de groep der psycho-analysten. Maar zijn Individual-psychologie, zoals hij het zelf noemde, waarbij individuüm dan betekent: ondeelbare eenheid, verschilt in vele opzichten van de psychologie van Freud. Freuds ideeën berusten op een causale filosofie, die van Adler daarentegen op een finale. Freud legde de nadruk op het „Ik-het”-begrip, en baseerde zijn levenskracht op de libido; terwijl hij alleen de geïsoleerde persoonlijkheid beschouwde. Adler legt juist de nadruk op de verhouding van het individu tot z'n omgeving. Ieder levend wezen streeft naar een doel; en in de gevallen dat we met een gezonde persoonlijkheid te maken hebben, ligt dit doel binnen de grenzen van z'n mogelijkheden; hebben we met een neurotisch mens te doen, dan ligt dit doel ver buiten dit mogelijke gebied. In onze vroege kinderjaren vergelijken we onszelf met de volwassenen uit onze omgeving, en voelen ons klein; dat drijft ons tot compensatie. Freud legt speciale nadruk op het „het”, het onbewuste deel van ons leven, waar we niet verantwoordelijk voor zijn; Adler zoekt het meer in de beschouwing als totaliteit; daarvandaan de naam: individual-psychologie (in dividere = niet-delen). Met zijn begrip gemeenschapsgevoel brengt hij ons tot volledige verantwoordelijkheid voor onze verbindingen, allemaal gericht op de ik-wij verhouding met de omgeving. Door onze ervaringen in de eerste jeugd wordt onze houding tegenover het leven vastgelegd. Deze houding brengt ons tot verkeerde of goede meningen, die bepalend zijn voor onze „levensstijl”. Onze meningen, nauw vervlochten met wat de omgeving biedt, zijn dikwijls verkeerd, en hieruit wil wel eens een neurose voortkomen. Om deze te genezen heeft de psycholoog de hulp en steun en zodoende het begrip van de ouders nodig, van de onderwijzer en van de sociale werkster.

In zijn artspraktijk ontdekte Adler dat zowel organische als geestelijke minderwaardigheid naar compensatie doen streven. Daar is een wederzijdse beïnvloeding tussen organische en geestelijke activiteit; we kunnen dus ontdekken dat een geestelijke storing de oorzaak van een fysieke storing is (b.v. van maag- en

darmzweren); of dat organische defecten de oorzaak van een geestelijke storing zijn (b.v. slechte ogen kunnen de oorzaak van geestelijke onzekerheid zijn). Soms leidt de organische minderwaardigheid tot gunstige (over-)compensatie; de oogafwijking kan leiden tot schilderen, tekenen of andere kunstuitingen.

Hier volgen **enige hoogtepunten** van het Weense Congres.

Dr. Alexandra Adler, een dochter van Alfred Adler, en de voorzitter van de Internationale Vereniging voor Adler's Psychologie in New York, toonde deze verschillende nieuwe ontwikkelingen in de Individualpsychology; hoe uit het idee van organische naast geestelijke minderwaardigheid de psychosomatische geneeskundige behandeling groeide. Uit het begrip „gemeenschapsgevoel” groeiden verschillende centra in Berlijn, Londen, Parijs en New York met hun cursussen voor ouders, maatschappelijk werkers en onderwijzers. Het centrum in Amsterdam, in Nederland met z'n therapeutische kliniek (guidance clinic) en z'n cursus voor onderwijzers en andere belangstellenden, leverde 20 deelnemers aan het Congres in Wenen. New York stichtte een kliniek voor geestelijke gezondheid, een paedagogisch centrum, waar artsen, maatschappelijk werkers en onderwijzers allemaal samenwerken met de psychologen en de psychiaters. Het centrum in Parijs legt de nadruk op een cursus voor ouders; het Berlijnse centrum ontwikkelde een sexuele psychologie uit Adlers opvattingen over homosexualiteit en andere sexuele abnormaliteiten. Daarnaast is er in New York een groep van existentie-psychologen. Los Angeles en Chicago hebben kernen van belangstellenden, die zich geregeld uitbreiden. Het Londense centrum heeft een instituut voor geestelijke hulp aan jeugdige misdadigers. Er zijn er nog veel meer, maar we vermelden alleen die, die bezoekers aan ons Congres hebben opgeleverd. Verder kwamen er nog deelnemers uit Denemarken, Italië, Israël en Spanje.

Moderne literatuur. Dr. Rudolf Dreikurs, uit Chicago, schreef verscheidene boeken op het gebied van psychologie in de opvoeding. Dr. Heinz Ansbacher en Dr. Rowena Ansbacher verzamelden alle boeken van Adler in een uitstekende vertaling met een commentaar in één band. Dit werk zal spoedig als pocketboek opnieuw uitgegeven worden. Dr. Kurt Adler en Danica Deutsch gaven „Essays in Individual Psychology” uit. Het Amerikaanse Journal of Individual Psychology verschijnt sedert 1936 ieder half jaar en het International Bulletin „The News Letter”, onder redactie van Paul Rom, in Londen, iedere maand.

Waarmee het Congres mij verrijkte:

- a. Een verfrissing van mijn belangstelling in de noden en problemen van mijn leerlingen.
- b. Een overzicht over wat de laatste tien jaren is gebeurd in de Weense school, die op Adlers ideeën was gebaseerd. We hoorden over het consultatiebureau voor ouders; een adviesbureau; spel-therapie; een cursus voor onderwijzers, hoe ze geestelijke en menselijke behoeften van hun leerlingen kunnen herkennen; de invloed, die de onderwijzer zou kunnen hebben bij het genezingsproces en de bemoediging; de hulp van de knappe leerling aan de achterblijver.
- c. We hoorden wat er in Amerika gedaan wordt voor de opleiding van de onderwijzers wat betreft Adlers grondbeginselen.
- d. Onze belangstelling werd opnieuw gewekt voor jeugdcriminaliteit.
- e. Een betere kijk op het werk van de Instituten voor geestelijke gezondheid.
- f. Een vernieuwde belangstelling in de moeilijkheden van de Berlijnse jeugd en zijn sexuele problemen.
- g. Een manier om het vraagstuk van de geestelijke atmosfeer te benaderen in de psychotherapie van een Instituut voor jeugdige misdadigers.
- h. Op het gebied van de literatuur: een vergelijking van Adlers begrip: gemeenschapsgevoel en het begrip existentialisme in de werken van Camuz.

En verder: heel veel... plezier tijdens de cocktail-party in een prachtig 18e eeuwse Paleis, dat nu gebruikt wordt voor officiële ontvangsten, een diner op de Kahlenberg, daar in het Wiener wald met de lichtjes van Wenen glinsterend aan onze voeten; een Heurigen, een onvertaalbaar woord, het is een genoeglijk samenzijn in een herberg, waar juist een nieuw vat wijn is opengestoken; we genoten daar van de typische oude Weense liedjes met schrammel-muziek, en moderne liedjes, wijn en een souper. Verder bestond nog de mogelijkheid interessante tochten te maken in de stad en in haar omgeving.

Zelden trof ik zoveel brilante geleerden bijeen, en dat maakte zowel de discussies als de pauzes zo aantrekkelijk.

Jackson Ky, U.S.A. november 1960.

Rose Marion Mosselli.